

Til Økonomiforvaltningen

Sundheds- og Omsorgsudvalgets hørings svar vedrørende Kommuneplanstrategi 2023

13. marts 2023

Sagsnummer
2023-0057858

Dokumentnummer
2023-0057858-1

Udkast til Kommuneplanstrategi 2023 udfolder visionen om, at København skal være en foregangsby, hvad angår den grønne omstilling og fremtidens byudvikling, og en hovedstad med høj livskvalitet og rum for alle. Sundheds- og Omsorgsudvalget støtter visionen og vil inden for udvalgets fagområde arbejde for, at den realiseres. Udvalget har følgende bemærkninger til udkast til Kommuneplanstrategi 2023:

Folkesundhed skal være en tydelig del af byudviklingen

Sundheds- og Omsorgsudvalget anerkender, at fysisk og mental sundhed og trivsel indgår i Kommuneplansstrategi 2023, herunder at der i strategiens kapitel 5 er fokus på at understøtte sundhedsfremmende aktivitet i byrummet. Udvalget understreger, at København skal være en sund by for alle, hvor byen indrettes på en måde, der gør det nemt for københavnere i alle aldre at træffe sunde valg.

Udvalget bemærker, at folkesundhed i højere grad bør fremhæves som en vigtig del af løsningen på mange af de udfordringer, som København står overfor. Københavnernes sundhed er udfordret på en række områder, hvilket øger behovet for kommunale velfærds- og omsorgsydelser. Hver fjerde københavnere har overvægt, hver tredje har et højt stressniveau og mindst én af otte københavnere føler sig ensomme. Samtidig vokser indbyggertallet, og nationale data indikerer, at middellevetiden for første gang i fire årtier er faldende. På denne baggrund vurderer udvalget, at der er behov for, at folkesundhed i højere grad indgår som en strategisk komponent i planlægningen af fremtidens byudvikling, hvilket er i overensstemmelse med Københavns Kommunes Borgerpanels Top 5 over prioriterede områder. Folkesundhed for alle aldersgrupper kan med fordel i endnu højere grad tænkes ind i byudviklingen bl.a. i forhold til nedbringelse af luftforurening og etablering ældrevenlige byrum og grønne og rekreative områder.

Da sundhed således er en vigtig komponent i byudviklingen, vurderer Sundheds- og Omsorgsudvalget, at sundhed bør indgå i titlen til kommuneplansstrategien, som fx "Fremtidens **sunde** og klimavenlige

Center for Forebyggelse og
Folkesundhed
Afdeling for Strategisk
Folkesundhed
Borups Allé 41
2200 København N

EAN-nummer
5798009290359

hovedstad”¹ og blive nævnt i en kapiteloverskrift. Det kunne være overskriften på kapitel 5:

”Kapitel 5 – Klimaby med plads til natur, sundhed, kultur og fritid (kap. 5; Klimaby med plads til natur, kultur og fritid, s. 73).

Endvidere ønsker udvalget, at sundhed fremgår tydeligt af strategiens vision:

”**Fremtidens klimavenlige hovedstad** ----- skal udvikles med fokus på de egenskaber, der gør København til en grøn og sundsfremmende by. Det skal understøtte en udvikling af København, som en by, hvor københavnernes sundhed og trivsel i alle aldre indtænkes i byudviklingen, (...).” (kap. 1; Fremtidens klimavenlige hovedstad, s. 16).

”København skal fortsat være en grøn, sundsfremmende og klimavenlig hovedstad, der går forrest med integrerede løsninger i forhold til klima, sundhed og den grønne omstilling og sætter ambitiøse mål for fremtiden, som kan inspirere andre storbyer. Dette skal følges op med investeringer, der fremmer bæredygtig og sundhedsfremmende mobilitet for alle aldersgrupper og flere nye grønne områder og parker, som bidrager til københavnernes sundhed og fritid.” (kap. 1; Storby for menneskers, s. 17).

Derudover foreslår Sundheds- og Omsorgsudvalget, at der foretages følgende justeringer i afsnittet om mobilitet i kapitel 2:

”**En sammenhængende hovedstad med grøn og sundhedsfremmende mobilitet** ----- (...). Det skaber et stort potentiale for at bruge kollektiv trafik, cykel, gang eller kombinationsrejser som transportmiddel, som er godt for pladsen i byen, folkesundheden, miljøet og klimaet.

Det er vigtigt, at byens gangarealer er tilgængelige for alle, så byens rammer understøtter en sund og aktiv livsførelse for alle københavnere, herunder ældre og borgere med kronisk sygdom.

Vi skal derfor fortsat udbygge cykelinfrastrukturen og prioritere cyklen som central transportform, der kan forbedre folkesundheden, betjene boligområder og binde Københavns forskellige bydele bedre sammen. Dette skal gå hånd i hånd med ambitionen om at udvikle cykelinfrastruktur, der styrker folkesundhed og giver plads til forskellige typer af cyklister, herunder børn, sårbare grupper med kroniske sygdomme og ældre bl.a. ved at etablere sikre skoleveje og ældrevenlige cykelstier.” (kap. 2; En sammenhængende hovedstad med grøn mobilitet, s. 30).

En by for alle med plads til forskellige boligformer og en voksende generation af ældre.

¹ De gule markeringer er forslag til tilføjelser til eksisterende tekst i udkast til Kommuneplanstrategi 2023.

Frem mod 2030 forventes 54 pct. flere københavnere på 80 år eller derover. Det stiller nye krav til byens fysiske udvikling bl.a. i forhold til at sikre boliger og boformer, byrum og aktiviteter, der imødekommer ældre københavnernes behov. Sundheds- og Omsorgsudvalget understreger, at udviklingen af byen skal imødegå fremtidens ældre.

Sundheds- og Omsorgsudvalget anerkender, at der i strategien er fokus på at indtænke alle aldersgrupper i byens udvikling, eksempelvis i forhold til generationsvenlig gang- og cykelinfrastruktur. Udvalget ønsker, at det tilføjes, at der skal være adgang til offentlige toiletter og bænke i byrummet, så ældre og gangbesværede københavnere kan bevæge sig rundt i byen med mulighed for pauser undervejs.

Udvalget bemærker, at den demografiske udvikling bør skrives tydeligere frem i strategien. Den voksende generation af ældre vil få en afgørende betydning for byen, for den enkelte københavnere og for de kommunale tilbud, der er behov for. Konkret foreslår udvalget, at der i den indledende tekst i kapitel 1 tilføjes følgende:

"Hele hovedstadsområdet oplever en markant befolkningsvækst i disse år, og vi ser ind i en fremtid med markant flere ældre københavnere. (...) Den demografiske udvikling vil også stille nye krav til byens rum, infrastruktur samt boliger og boformer, der i højere grad er tilpasset de ældre københavnernes behov." (kap. 2; Hovedstadens byudvikling og mobilitet, s. 19)

Den voksende generation af ældre vil medføre et behov for udvikling af boliger og boligformer, der sikrer, at København bliver en by for alle uafhængigt af alder, uddannelsesniveau og indkomstniveau. København skal kunne tilbyde generationsboliger, seniorbofællesskaber og alternative boformer, der tilgodeser ældres behov og samtidig sikrer adgang til boliger for medarbejdere på de store velfærdsområder i lyset af de aktuelle rekrutterings- og fastholdelsesudfordringer. Der er også behov for at understøtte seniorers mobilitet på boligmarkedet, således at der er mulighed for at flytte i mindre boliger, hvis man fx har børn, som flytter hjemmefra. Udvalget anerkender, at der i strategien er fokus på at skabe en by, der kan rumme alle befolkningsgrupper og aldre, og foreslår, at der i kapitel 2 og 3 tilføjes følgende:

"Det er hele hovedstadsområdet, som vil opleve en markant befolkningsvækst de kommende år, hvilket afføder et behov for byggeri af flere boliger og nye boligformer, som fx generationsboliger og seniorbofællesskaber. (...)." (kap. 2; Hele hovedstaden vokser, s. 22)

"Udviklingen af almene boliger skal gå hånd i hånd med en varieret udvikling af andre boligtyper og -former på tværs af byområder, så københavnere har adgang til boliger, der passer til alle aldersgrupper. Det kan bl.a. være boliger, der fremmer fællesskaber på tværs af

generationer og bofællesskaber for seniorer." (kap. 3; Et balanceret boligudbud, s. 39).

Det stigende antal ældre vil endvidere medføre, at der vil komme en stigning i andelen af ældre københavnere, der får brug for en plejebolig. Udvalget bemærker, at der i byudviklingen bør reserveres nye egnede grundarealer til opførelse af nye plejehjem, der kan imødekomme den demografiske udvikling.

Sundheds- og Omsorgsudvalget finder det positivt, at den voksende udfordring med manglende lægedækning er adresseret i strategien, som lægger op til nye lægehuse i eksisterende og nye boligområder. Udvalget understreger, at alle københavnere skal have lige og let adgang til forskellige sundhedstilbud såsom praktiserende læger, tandlæger, fysioterapeuter og til kommunens øvrige tilbud. Udvalget foreslår, at følgende tilføjes:

"Der skal derfor skabes rammer for nye lægehuse, tandlæger og private- og kommunale sundhedstilbud i både eksisterende og nye byområder på linje med andre centrale funktioner." (kap. 3; Sundhed skal være en del af byudviklingen, s. 39).

"Særligt i de nye byområder, hvor mange nye københavnere skal bo, er der behov for nye lægehuse, sundhedstilbud og kommunale services." (kap. 3; Behov for kommunale institutioner og velfærdstilbud i nye byudviklingsområder, s. 44).

København skal danne ramme for bedre mental sundhed

Sundheds- og Omsorgsudvalget anerkender, at mental sundhed og trivsel fremhæves flere steder i strategien. Det er positivt, at strategien ligestiller fysisk og mental sundhed, hvilket er i overensstemmelse med Københavns Kommunes sundhedspolitik "Nyd livet, københavnere."

Forskning og erfaringer viser, at byens indretning, faciliteter og tilbud har betydning for den mentale sundhed, herunder at byens fysiske udformning kan designes til at understøtte forskellige funktioner såsom ro og fordybelse og fællesskab. På denne baggrund ønsker udvalget, at strategien i højere grad fokuserer på, hvordan den strategiske byudvikling kan bidrage til at fremme mental sundhed blandt københavnere, hvilket er i tråd med Københavneringets målsætning om at sikre rammer for god mental sundhed. Konkret foreslår Sundheds- og Omsorgsudvalget, at der tilføjes et dilemmaspørgsmål og et mål vedrørende mental sundhed:

Dilemmaspørgsmål: Hvordan udvikler vi rammer for god mental sundhed og trivsel i en by i udvikling?

Mål: At udviklingen af byens rum og rekreative faciliteter understøtter god mental sundhed og trivsel for alle københavnere.

Den tætte by skal være både klima- og sundhedsvenlig

Sundheds- og Omsorgsudvalget anerkender, at den tætte by er et godt greb til udvikling af en klimavenlig storby. Udvalget ønsker i forlængelse heraf, at de sundhedsmæssige udfordringer, som den tætte by potentielt kan medføre, indtænkes i den strategiske planlægning og udvikling af København. Nyere studier viser, at den tætte by bl.a. kan medføre øget eksponering for støj- og luftforurening, bidrage til udvikling af stress og dårligt mentalt helbred, og medføre mere affald og trængsel i byrummet. Udvalget foreslår på denne baggrund, at der indarbejdes et nyt afsnit i strategien, som omhandler de sundhedsmæssige konsekvenser af en tættere by:

"Den tætte by skal også være en sundsfremmende by

Når københavnere skal bo tættere sammen, kan det have betydning for folkesundheden og dermed den fysiske og mentale sundhed og trivsel. For at realisere de tætte byområders fulde potentiale stiller det krav til, at der i udviklingen indarbejdes løsninger til fx at mindske eksponering for støj- og luftforurening, give mulighed for ro og fordybelse og adgang til variation af naturkvaliteter i hverdagen, for at imødegå mental mistrivsel og gøre op med konsekvenser af den tættere tilstedeværelse i byrummet." (kap. 2, s. 20 under 'Hovedstadens klimavenlige storby' eller s. 28 under 'Den tætte by er den mest klimavenlige by')

Sundheds- og Omsorgsudvalget forslår endvidere, at følgende tilføjes:

"Disse fordele skal bringes i spil, samtidig med at der tages højde for de sundhedsmæssige konsekvenser, der kan være ved, at der kommer flere mennesker i hele hovedstaden, der skal deles om den samme plads." (kap. 2.; Hovedstadens klimavenlige storby, s. 20)

"Det er hele hovedstadsområdet, som vil opleve en markant befolkningsvækst de kommende år, hvilket afføder et behov for byggeri af flere boliger samt en opmærksomhed på, hvilke effekter en tættere by vil have for københavnernes fysiske, mentale og sociale sundhed." (kap. 2.; Hele hovedstadsområdet vokser, s. 22)

Sundheds- og Omsorgsudvalget bemærker, at der flere steder i strategien beskrives behov knyttet til nye byudviklingsområder, herunder løsning i forhold til mobilitet og idrætsfaciliteter. Udvalget bemærker, at der også er behov for at indtænke sundhedsfremmende byrum, der bl.a. kan fremme fysisk aktivitet, sociale møder og røgfrihed.

Folkesundhed har relevans i forhold til klima, miljø og natur

Sundheds- og Omsorgsudvalget er positive overfor, at strategien lægger op til, at København skal være foregangsby, hvad angår den grønne dagsorden. Det bemærkes, at strategien med fordel kan afspejle, at folkesundhed har en overordnet, tværgående relevans i forhold til klima,

miljø og natur, og at der er brug for løsninger, der også er bæredygtige i forhold til sundhedsudfordringer som mental mistrivsel, overvægt, fysisk inaktivitet mm.

Derudover bemærker udvalget, at det er afgørende for københavnernes sundhed og trivsel, at strategien forholder sig til behovet for at bremse eventuelle skadelige sundhedskonsekvenser, der følger af forurening af miljøet, klimaforandringer og tab af natur og biodiversitet. Eksempelvis kan øget artsdiversitet i bynatur skabe utilsigtede sundhedskonsekvenser for københavnere med allergi, mens stigende temperaturer i byen kan skabe svære vilkår i byrummet for ældre og andre udsatte grupper. Udvalget ønsker, at denne kompleksitet fremgår tydeligere i strategien, så fremtidens klima- og miljøløsninger også er bæredygtige i forhold til fremtidens sundhedsudfordringer og demografi.

Konkret foreslår Sundheds- og Omsorgsudvalget, at titlen på kapitel 5 justeres, således, at sundhed indgår. Derudover foreslår udvalget følgende tilføjelser i kapitel 5:

"København skal være fremtidens klimavenlige og sundhedsfremmende by. (...) Det gælder plads til klimaomstilling, klimatilpasning, sundhedsfremme, kultur- og fritidsfaciliteter og den generelle udvikling af byen." (kap. 5 Klimaby med plads til natur, kultur og fritid, s. 67)

Supplerende foreslår udvalget følgende justering i afsnit om grønne områder i kapitel 5:

"Nye grønne områder og friarealer, i såvel den eksisterende by som i byudviklingsområderne, skal derfor udvikles, så de bidrager til at højne biodiversiteten bedst muligt under hensyntagen til, at områderne også skal give rum for forskellige rekreative anvendelser, herunder bidrage til opnåelse af fysisk og mental sundhed og trivsel for københavnere og håndtere eventuelle utilsigtede konsekvenser for sundheden." (kap. 5; Biodiversiteten skal højnes, s. 70)

København skal kunne imødegå pandemier og smitsomme sygdomme

Sundheds- og Omsorgsudvalget bemærker, at strategien ikke berører forebyggelse og håndtering af smitsomme sygdomme og epidemier/pandemier. Under COVID-19 blev en række aktiviteter flyttet til byens uderum bl.a. for at bevare sociale mødesteder og for at københavnere fortsat kunne få adgang til sundhedstilbud. Det indebar, at København blev udfordret af større trængsel i byens grønne og rekreative områder, og at der opstod behov for zoneopdeling på bl.a. plejehjem, skoler og i uderummet.

Udvalget bemærker, at strategien med fordel kan indeholde overvejelser om, hvorledes byudviklingen kan tage højde for risikoen for akutte udfordringer, herunder smitsomme sygdomme og epidemier/pandemier, bl.a. i forbindelse med den påtænkte fortætning af byen og opførelse af nye kommunale bygninger. Strategien bør ligeledes lægge op til, at byen skal kunne rumme midlertidige konstruktioner og håndtere

forskelligartede pop-up- og drop-in-funktioner i byrummet, som bl.a. påkrævedes under håndteringen af COVID-19, herunder test- og vaccinationsfaciliteter.

Sundheds- Omsorgsudvalget følger med stor opmærksomhed og interesse udviklingen af København, da den har væsentlig betydning for københavnernes sundhed, trivsel og hverdagsliv. Sundheds- og Omsorgsudvalget har besluttet at have en temadrøftelse om sunde bydele, og hvorledes begrebet bør forstås.